

színházi esték

* A MISKOLCI NEMZETI SZÍNHÁZ ÉS AZ EGRI GÁRDONYI GÉZA SZÍNHÁZ MŰSORISMERTETŐINEK 1971. DECEMBER HAVI MELLÉKLETE *

A múzsaák szabadságoltatnak

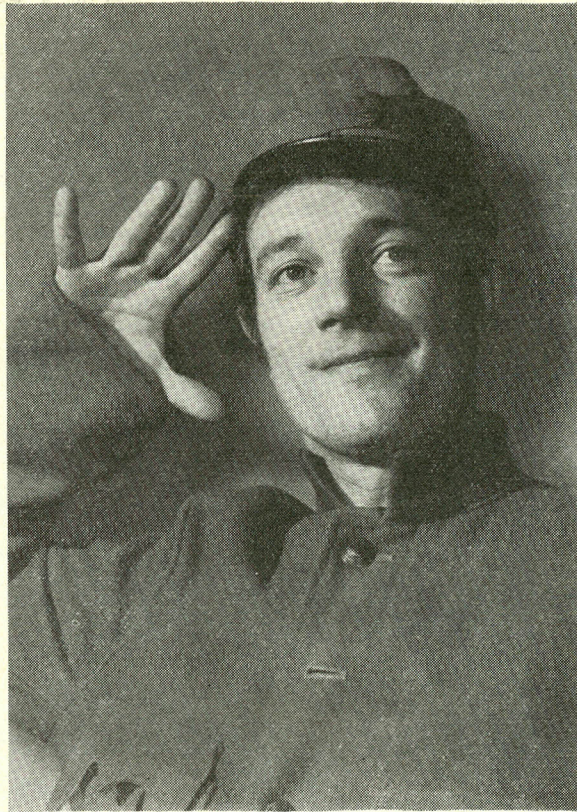
A színész általában nem a nap-tár szerint jegyzi az ünnepeket. A piros betűs napokon éppen úgy játszania kell, mint máskor. Mégis sok ünnepe van. Legfőbb a premier, de ünnep lehet egy-egy jó előadás is. Keményen meg kell dolgoznia ezekért a napokért, s korántsem biztos, hogy az annyi gonddal előkészített nagy nap nem okoz-e csalódást...

Nincs könnyű dolga a színész családjának, környezetének sem. Más a művész időbeosztása, ritmusa, mint a „civil” családtagoké, akik dolgoznak vagy tanulnak. Ez a foglalkozás, hivatás sajátos életformát létesít az emberre. Akik valaha is arra vállalkoztak, hogy művésszel osszák meg az életüket (a memoárok, emlékezések, regények egész sora szól erről), azoknak bizony sok tapintatra, humánusra volt szükségük. A művészi siker érdekében sok mindent le kell mondani, s ez a lemondás vonatkozik némiképp a művész családjára is.

Lemond a család a piros betűs napok meghitt hangulatáról, a közös sétákról, az együtt töltött estékről, a hétféle kirándulásokról.

Van azonban egy ünnep, melyre a színész úgy készül, mint egy sorsdöntő bemutatóra. Ezen a napon fellépésre szinte lehetetlen rábírní. Otthon játszik. Ez a játék azonban nem alakítás. Maszk, jelmez nem kell; díszlet és kellék azonban feltétlenül szükséges! Kiéli rendezői ambícióit. A szcenárium már hetekkel ezelőtt elkészült. A főhelyet természetesen a karácsonyfa foglalja el (megvilágítása részletesen szerepel az elképzelésben), aztán a sokféle ajándék, nem túl gondos vagy hivalkodó — művészi elrendezésben. Mindez úgy, hogy ne nagyon tompítsa az ünnepi asztal fényét. A muzsika gombnyomásra, mondjuk Mozart: Kis éji zenéje...

December 24-én, mikor minden ablak világos, a színház hatalmas épülete sötét. A múzsaák szabadságoltattak. Legyen nekik is karácsonyuk.

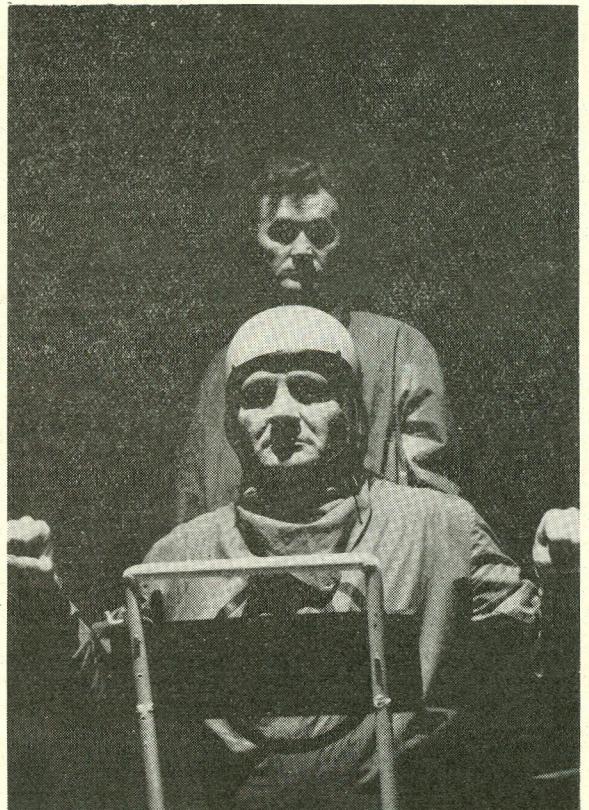

Alázatosan jelentem, megérkeztem!

Svejk vagyok, ha nem ismernének. Szóval megjöttem, de akár úgy is mondhatnám, hogy visszajöttem, mert jó pár évvel ezelőtt már jártam Miskolcon. Igaz, akkor egy kicsit kövőbb voltam, alig fértem be a Kamaraszínházba. Mert tudják én regényhősnek születtem, de nem sokáig maradtam a könyv lapjai közé zárva. Csináltak már az én történetemből jó néhány színdarabot, filmet, de most lettem magyar színpadon először zenés játékok főszereplője. Megmondom őszintén, hogy bár alaptermészetem inkább a nyugodt, csendes szemlélődés, most mégis nagy kedvvel veszek részt ebben átdolgozásában Szenes Iván a pompás, zenés mulatságban. Mert Bodrogi Gyula csipős, jól pergő dalszövegeire Aldobólyi Nagy György olyan friss, eleven ritmusú számokat, zenés jeleneteket komponált, hogy nemcsak valamennyi szereplő, köztük jó magam, az ének, meg a tánckar, de még a színpad is forogni kezd. Majd meglátják, nem bánják meg, ha eljönnek velem egy fordulóra!

Ismeri a Tejutat?

Múlt havi számunkban rövid előzetes ismertetést közzeltünk a Gárdonyi Géza Színház december 2-re tervezett bemutatójáról, a Luftballonról. Színházunk játékrendjét azonban novemberben kénytelenek voltunk megváltoztatni, s a Macbeth bemutatójának sajnálatos elhalasztása még a következő hetekre is kihat. A Luftballon bemutatójára csak január hónapban kerül sor Miskolcon, december 2-án pedig Wittlinger: *Ismeri a Tejutat?* című darabja kerül a Gárdonyi Géza Színház játékrendjére. Biztosak vagyunk benne, hogy a nagyszerű színpadi játék kárpótolja kedves közönségünket az eredetileg meghirdetett három egyfelvonásosért. A német szerző darabja briliáns drámaszerkesztéssel van megírva, s két színész — Makay Sándor és Pákozdy János — játssza végig más és más alakban, maszkban a különböző szerepeket. A színhely egy elmebetegintézet, ahol orvos és ápoló eleveníti fel egy ember, az *Ember* önmagát kereső útját, mely egy különös, megpróbáltatásokkal terhes ifjúkorból egészen a Tejutig vezet.

ALKOTÓMŰHELY

VARGA GYULA VALLOMÁSA A DERÉK KATONÁRÓL

— Azt hiszem, az összes színész közül, akik valaha is megszemélyesítették a derék katonát, én vagyok a leggyengébben táplált. Nem tagadom, ez zavar egy kicsit. Az emberekben már él egy Svej-kép, amit nekem — ha jól akarom ezt a feladatot megoldani — el kell homályosítani. Bizony nem lesz könnyű.

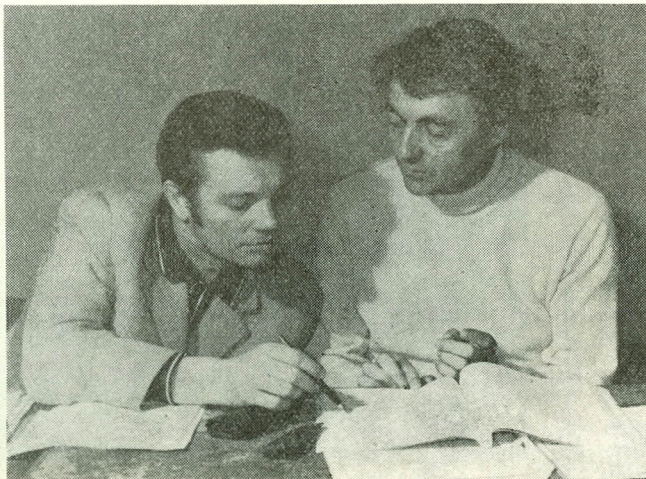
— Hogy mennyi indulatot, hangulatváltozást idéz elő a színészen egy-egy produkció! Mikor megláttam a szereposztást, rendkívül örültem. Jó, ha az emberben ennyire bízik a színháza. Az utóbbi időben elég sokat gyengélkedtem, betegeskedtem; az új feladat pszichikailag megerősíti az embert. De hát milyen Svej lesz belőlem, a figurától teljesen elütő fizikai adottságokkal? Egy tehát biztos: nem azért bízták rám a szerepet, mert figurice én vagyok a legmegfelelőbb. Hanem? Nézzük talán a svejki fegyvertárat. Humor, ének, tánc. Az új változat mindhárom készséget megköveteli a színtől.

— A jószándékú kisémberekre mindig szeretettel figyeltem. Örültem, ha színpadon is sikerült egy-egy ilyen figurát elfogadtatnom. Hasek műve és hőse mindig kedves volt nekem. Mikor kezdtem a rokonságot keresni, kiderült, hogy egyáltalán nem idegen nekem Svej. A figura állandó jelzőjét (derék katona) tartom iránymutatónak. Ha Svej csak szerepet játszana — kikacsingatva a figura mögött — akkor nem nyerhetett volna irodalmi örökéletet. Hasek nem

akart viccelni. A derék Svej jó szándékkal a szívében, lelkesen és naívan indul háborúba a császárért és a hazáért. Hogy komikusá válik? Komikus a helyzet. (Gondoljunk csak egy kicsit a háborút éltető apáinkra, nagyapáinkra. Mint a korabeli újságírók, filmhíradók tanúsítják, az emberek sokasága Svejként viselkedett a trónörökös meggyilkolása után.)

— Svejnek én a tragikomikumát is érzem és éreztetni akarom. Kicsit könnyes, bolondos, de nagyon őszinte katonának képzelem el az én katonámat, aki tart valami távoli rokonságot Chaplin klaszikus figurájával is. A lényeg az, hogy Svej soha

nem viccel. Figurája azért humoros töltésű, mert a katonára az együgyűség naiv abban a környezetben, ahol mindenki meg akarja sütni a maga kis pecsenyéjét. Hogy a peccenyéből olykor Svejnek is jut? Azt nem mondtam, hogy semmi életrevalóság nincs benne!

— Az adaptációk jobbára hiányérzetet keltenek bennünk. A Bodrogi—Aldobolyi—Szenes munkája nekem nagyon tetszik. A szellem és a szöveg amennyire csak lehet, hű Hasek művéhez, a zene és a versek pedig annyira szervesen kapcsolódnak eszmeileg és dramaturgiaiilag a cselekményhez, hogy nem lenne könnyű párját találni ennek a darabnak.

— Végül is megbékéltem magammal, mint Svejekkel. Igyekeztem majd úgy bemutatni, mintha még nem ismernék. Ehhez persze nekem is előlről kell kezdeni vele az ismeretséget. Sokat segít ebben Radványi Sándor, aki vendégként rendezte nálunk a darabot, Kalmár Péter a pro-

dukció zenei vezetője, és természetesen a partnerek is.

AZ ÚJ JOSEFA

— Négy próba és ötven gépelt oldal. Az első pillanatban ez a két adat hőkentett meg, mikor arról beszélgettünk, hogy a megbetegedett Soós Edit helyett játsszam el a Bolond lány Josefáját. Kicsit később aztán az is eszembe jutott, hogy milyen hosszú négy nap, s hogy nem akármilyen ötven oldalról van szó, hanem Marcel Achard rendkívül szellemes szövegéről; egy ziccerszerepről.

— Tulajdonképpen ez az első beugrásom — meséli Péva Ibolya, mert a szövegeket ugyan nagyon hosszú ideig tudom őrizni, a tanulás azonban nem

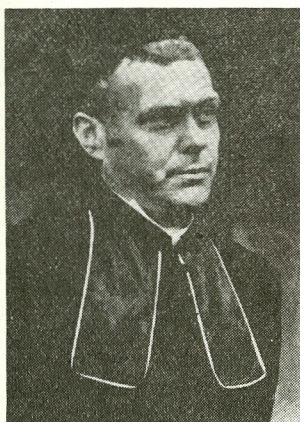
zem — a közönségnek is többször kedvezően mutatkozhattam be. (Szinte át is költözhetnék, hiszen Egerben játsszuk A félkegyelműt, és nemrég még a Segítség, nyertem! című produkcióban láthatott az ottani közönség.)

— Mi a titka a beugrásnak? Azt hiszem semmi titka nincs. A rendező és a kollégák azonban nagyon sokat segíthetnek; kell hogy segítsenek. Nekem a legközelebbi partnerem a Bolond lányban a vizsgálóbíróját Pákozdy János. Közös mondtuk magnóra a dialógusokat. Ez nemcsak a szövegtanulásban segít engem, hanem bizonyos ritmusproblémákban is.

— Végül is milyen lesz az új Josefa? Azt szeretném, ha nagyon őszinte, zavarbaejtően nyílt lenne. Sajnos, alkati adottságok, vérmérséklet, s egyebek miatt szinte semmit nem vehetek át Soós Edittől. Ugyanazoknak a mondatoknak az akusztikája szükségképpen más lesz az én előadásomban. De nem ez a lényeg, hanem Josefa sajátos „filozófiája”, tisztasága, természetes humora. Mindezt jól érzem, a többi inkább már csak technikai kérdés.

In memoriam Upor Péter

„... A korszerű, kifejező, a szívhez és az észhez egyaránt szóló színjátszás nem ismer nyelvi nehézségeket” (*Szarajevói tudósítás*). „Kezdetlen és különös tragédiát játszanak el a miskolci színészek. Krisztov Choinski lengyel író Riadó című művét. Az első sikolytól az utolsó pisztolylövésig valósággal letaglózva figyeljük a színpadi páros — merénylő és áldozat — gyötrelmes küzdelmét” (*Magyar Hírlap*). Bosznia-Hercegovina központi lapja, az *Usleputen-jét* plakátbetűs címe: A színészi játék ereje.

Mikor ezek a közlemények megjelentek (1970 tavaszán), akkor kezdtük igazán megismerni Upor Pétert. A fiatal színész a Riadó-ban nyújtott alakításával szinte egycsapásra hódította meg a hazai és a külföldi közönséget. Pedig Upor Péter különösen vizolygott a gyors sikerektől. Azok közé a művészek közé tartozott, akik — bár birtokában vannak a mesterségnek — rendkívül kemény munkával építik fel figuráikat, melyek sohasem

hasonlítanak a sablonokra, mindig sajátosak, egyedülállóak.

A Riadó *Férfi-jét* nem volt mivel összevetnünk, de a Bánk bán *Biberach-ját* évtizedek óta ismerjük, nemegyszer láthattuk nagy színészeink egyéniségek tolmácsolásában. Biberachért tehát másként kellett megküzdeni, mint a Riadó-beli szerep sikeréért. Upor többször is beszélt a klasszikusok játszásának buktatóiról. Rendkívül ingerelte, ha egy-egy mű (az ő kifejezését használom) „udvarát” próbálták eljátszani, vagyis a drámá-

val foglalkozó kritikák, eszszék és tanulmányok alapján próbált a rendező, illetve a színész építkezni. Ő nem sajnálta a fáradságot, hogy úgy közelítsen egy-egy megformálandó alakhoz, mintha soha semmit nem hallott volna róla. Lézengő ritte tehát nem volt egyértelműen gonosz és kegyetlen, s olyan talpnyaló sem, mint sokan ábrázolni szokták. Ember volt, éles eszű, indulatait fékező, rend-

kívül modern egoista, aki mindenkitől és mindentől elidegenedett. Ez a szerepfelfogás többet mondott el a korról, mint némely tanulmány. De felrázta napjaink nézőjét is.

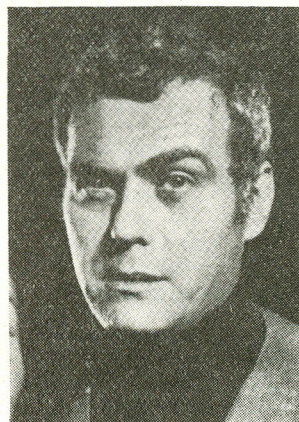
Az elmúlt év áprilisában ezt írtuk e lapban: „Egy hónap, 26 előadás...” Upor ekkor az említett két szerep kívül az Amerikai tragédia ügyvédjét, sőt az Általanti történet *Jerry-jét* is játszotta. „Mind a négy szerep hallatlan frisséget és fizikai erőnlétet kíván” — mondta akkor a színész. „A játék öröme azonban sok mindenért kárpótol. De nemcsak a játékról van szó. Elmondani az író gondolatait, megtoldva — ha lehet — a saját véleményünkkel, megerősítve hitünkkel és hangsúlyunkkal: különleges öröm.”

Jegyzetfüzetemben lapozva, ilyen megjegyzéseket talállok Upor neve alatt: vidéki műhelyek, alkotó koncentráció, színház—közönség... Pályatársai, barátai igazolhatják, hogy főként ezek a dolgok foglalkoztatták.

Szeretett beszélgetni, de nem tartozott a csevegő színészek közé. Nagyon nagy intenzitással élt, kényszerít-

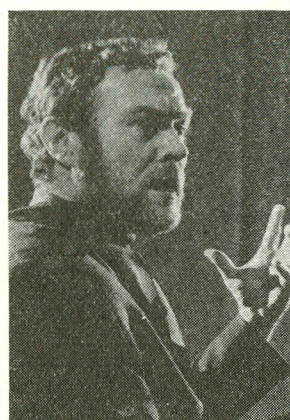
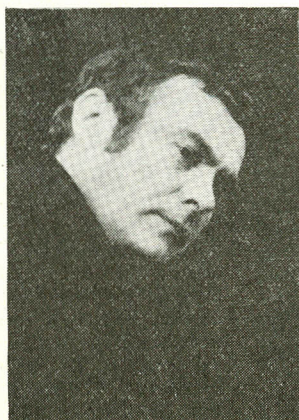
ve saját testét, hogy a lehető legtöbbet kipróbálja a cél érdekében. Az eszközöket nem szabad kímélni — hangoztatta. Alkotóművésztének legfőbb sajátossága volt, hogy nagy indulataihoz szokatlan intellektus párosult. Hogy ez mit jelentett a színpadon, arról minden szerepe egyértelműen vall. A mögöttes dolgok eljátszása, minden mozdulat, minden tett alapos lélektani indok-

lása (emlékezzünk csak az Amerikai Elektra *Adam Brant-jára*) annyira természetessé tették figuráit, hogy Uport az úgynevezett negatív szerepekben is inkább csodálta, mint gyűlölte a néző.

A magas hőfokra hevülő, önmagukkal is kérlelhetetlen színészek a magánéletben sokszor megközelíthetetlenek, nehezen elviselhetők. Upor nem ilyen volt. Embersége, intellektusa megóvta azoktól az allűröktől is, melyek leginkább a borzas zsenikre jellemzőek. Szót értettünk Békéscsabán, miközben izzadtan állt a színpalak mögött a Choinski-darab szünetében. Akkor is kedélyes volt, mikor két Bánk bán-előadás között kifestve és jelmezben Biberach kellékeit ellenőrizte és szívesen ült mellette a Macbeth farsztó próbája közben is, hogy Shakespeare király-drámáiról beszélgessünk.

Csoda-e, ha most Upor Péterre gondolva, így formálom át Fortimbras szavait: Nagy színész lehetett volna.

Miskolci műsor

1971 december	MISKOLCI NEMZETI SZÍNHÁZ	
1. szerda	MACBETH	Lehár és Egyetemi bérlet (7)
2. csütörtök	MACBETH	Huszka és Egyetemi bérlet (7)
3. péntek	MACBETH	Molière bérlet (7)
4. szombat	CIRKUSZHERCEGNŐ	A DIGÉP előadása (7)
5. vasárnap	MACBETH	Bérletszünet (3)
	MACBETH	Goldoni bérlet (7)
6. hétfő	Nincs előadás	
7. kedd	MACBETH	Csortos és Egyetemi bérlet (7)
8. szerda	MACBETH	Radnóti ifj. bérlet (fél 5)
9. csütörtök	CIRKUSZHERCEGNŐ	Bérletszünet (7)
10. péntek	MACBETH	Vörösmarty bérlet (7)
11. szombat	MACBETH	József A. ifj. bérlet (3)
	MACBETH	Csiky bérlet (7)
12. vasárnap	A BOLOND LÁNY	Bérletszünet (3)
	A BOLOND LÁNY	Bérletszünet (7)
13. hétfő	Nincs előadás	
14. kedd	MACBETH	Ibsen bérlet (7)
15. szerda	MACBETH	Shakespeare bérlet (7)
16. csütörtök	MACBETH	Schiller bérlet (7)
17. péntek	SVEJK A HÁTORSZÁGBAN	Bemutató bérlet (7)
18. szombat	MACBETH	Arany J. ifj. bérlet (3)
	MACBETH	Bérletszünet (7)
19. vasárnap	SVEJK A HÁTORSZÁGBAN	Bérletszünet (3)
	SVEJK A HÁTORSZÁGBAN	Szigligeti bérlet (7)
21. kedd	SVEJK A HÁTORSZÁGBAN	Csortos és Egyetemi bérlet (7)
22. szerda	SVEJK A HÁTORSZÁGBAN	Lehár és Egyetemi bérlet (7)
23. csütörtök	MACBETH	Madách bérlet (7)
24. péntek	Nincs előadás	
25. szombat	CIRKUSZHERCEGNŐ	Bérletszünet (3)
	CIRKUSZHERCEGNŐ	Bérletszünet (7)
26. vasárnap	A BOLOND LÁNY	Bérletszünet (3)
	A BOLOND LÁNY	Bérletszünet (7)
28. kedd	SVEJK A HÁTORSZÁGBAN	Bérletszünet (7)
29. szerda	CIRKUSZHERCEGNŐ	Bérletszünet (7)
30. csütörtök	SVEJK A HÁTORSZÁGBAN	Madách bérlet (7)
31. péntek	A BOLOND LÁNY	Bérletszünet (6)

A hónap repertoárja képekben

A FÉLKEGYELMŰ

MISKIN:

És ön? Hát valóban ilyen lenne, amilyennek most mutatkozott? Lehetséges ez? NASZTASZJA:

Nem, nem. Én tényleg nem ilyen vagyok. A herceg eltalálta. Ne kísérjen ki. A viszontlátásra, ma este feltétlenül várom. Hallja! Elvárom!

(Máthé Éva—
Markaly Gábor)

ISMERI A TEJUTAT?

EMBER:

Úgy írtam meg ezt a színdarabot, hogy mi ketten eljártassuk.

ORVOS:
Ezt komolyan gondolja?

EMBER:

Miért ne? Hiszen a doktor úr színész volt...

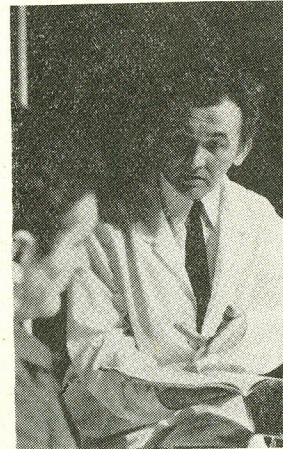
ORVOS:

Miféle történet ez egyáltalán? Miről szól?

EMBER:

Ez az életem története, és én rólam szól... meg az emberekről.

(Pákozdy János—
Makay Sándor)

SVEJK A HÁTORSZÁGBAN

KATI:

Szóval a főhadnagy úr megparancsolta, hogy teljesítse minden kívánságomat?

SVEJK:

Igenis kérem.

KATI:

Engem a férfiak nem érdekelnek, legfeljebb annyiban, hogy nő vagyok, és ha a csókomért versenyre kelnek, én nemet mondani, sosem tudok.

(Virágh Ilona—
Varga Gyula)

A BOLOND LÁNY

BEAUREVERS:

Nem én öltem meg! Igaz, beleestem ebbe a lányba... bolondul megkívántam, megkaptam, most is kívánom. Az állat beszél belőlem tudom, de ennek a lánynak olyan szép a teste! No de gyilkolni érte? Én?

(Makay Sándor—
Pákozdy János)

Egri műsor

MACBETH

LADY:
A szép jövőt ez az éj szüli, ez
Királyi trónt és hatalmat szerez.
MACBETH:
Majd megbeszéljük.
LADY:

Légy derűs, nyugodt;
Gyanút kelt az arc, ha megváltozott.

(Kovács Mária — Paláncz Ferenc)

CIRKUSZHERCEGNŐ

VLADIMIR:
Attól tartok, hogy ez a nő ugratja nekemet! Ez a kis
hercegnő úgy játszik a férfiakkal, mint macska azzal a...
a kecskével... Nem, nem, egereskével.

BRUSOVSKI:
Fedóra hercegnő nemrég özvegy, hát élvezni akarja az
életet.

VLADIMIR:
Csak élvezze, de velem élvezze... Én vagyok az élvezet
maga.

(Mátyás Jenő — Kanalas László)

HAWAI RÓZSAJA

STONE KAPITÁNY:
Te légy enyém és nem kell más a földön már,
Szemedben érzem, holtig tartó börtön vár.

LILIA:
Könyörgöm, hogyha bezárnál!
Nincs szebb egy ilyen halálnál.
Te légy enyém és nem kell más
A földön már!

(Komáromy Éva — Ábrahám István)

1971 december	GÁRDONYI GÉZA SZÍNHÁZ	
2. csütörtök	ISMERI A TEJUTAT?	Bemutató bérlet (7)
3. péntek	ISMERI A TEJUTAT?	Shakespeare bérlet (7)
4. szombat	A FÉLKEGYELMŰ	Móricz ifj. bérlet (fél 4)
	A FÉLKEGYELMŰ	Madách bérlet (7)
5. vasárnap	ISMERI A TEJUTAT?	Vörösmarty bérlet (fél 4)
	ISMERI A TEJUTAT?	Erkel bérlet (7)
9. csütörtök	A FÉLKEGYELMŰ	Molière bérlet (7)
10. péntek	ISMERI A TEJUTAT?	Gárdonyi ifj. bérlet (7)
11. szombat	ISMERI A TEJUTAT?	Petőfi ifj. bérlet (fél 4)
	ISMERI A TEJUTAT?	Katona bérlet (7)
12. vasárnap	HAWAI RÓZSAJA	Bérletszünet (fél 4)
	HAWAI RÓZSAJA	Bérletszünet (7)
16. csütörtök	ISMERI A TEJUTAT?	Molière bérlet (7)
17. péntek	A FÉLKEGYELMŰ	Shakespeare bérlet (7)
18. szombat	ISMERI A TEJUTAT?	Móricz ifj. bérlet (fél 4)
	ISMERI A TEJUTAT?	Madách bérlet (7)
19. vasárnap	A FÉLKEGYELMŰ	Vörösmarty bérlet (fél 4)
	A FÉLKEGYELMŰ	Erkel bérlet (7)
23. csütörtök	A BOLOND LÁNY	Bérletszünet (7)
24. péntek	Nincs előadás	
25. szombat	A BOLOND LÁNY	Bérletszünet (fél 4)
	A BOLOND LÁNY	Bérletszünet (7)
26. vasárnap	HAWAI RÓZSAJA	Bérletszünet (fél 4)
	HAWAI RÓZSAJA	Bérletszünet (7)
30. csütörtök	A FÉLKEGYELMŰ	Bérletszünet (7)
31. péntek	HAWAI RÓZSAJA	Bérletszünet (6)

SÁRKÓZI SÁNDOR

Egyperc úr

Ezt a nevet úgy viselte
Mint más a személy nevét.
Büszke volt, mert nem tehettek
Övéte nem, személycserét!

Egyperc úr, ha színre lépett
egy percet élt és ezalatt,
percmutató a számlapon,
már hatvanat körülzaladt.

Egyperc úr, egy percig színész,
elegáns úr, merev lakáj,
egy perc múlva, ha kilépett
elfedte a sötét homály.

De e percért, amit fényben
estrelő estre mindig megért,
hálás volt és elégedett.
Nem cserélte főszerepét!

Vidéki körkép (2)

Minden évadkezdéskor meghozza a posta vidéki testvérszínházaink bérleti műsorfüzeteit. A különböző formátumú, vastagságú kiadványokban a szezon tervei, a társulat régi és új tagjainak fényképei, nyilatkozatai találhatóak. Az ideai ismertető között egyik legszívesebb és leggazdagabb a *békéscsabai Jókai Színházé*.

A szimpatikus csabai társulat, mely az utóbbi években jelentősen megerősödött, egyre színvonalasabb produkciókkal lepi meg közönségét. Lapozunk bele a füzetbe, mit ígér nézőink az új évadra Myszlay István igazgató: „Csiky Gergely születésének 130. évfordulóját köszöntjük a *Buborékok* előadásával. A szomszéd népek iránti barátság jegyében tűzünk műsorra ismét Baranga-művet, s két romániai magyar író is szerepel terünkben: Páskándi Géza kitűnő darabja, a *Vendégség* és Méhes György színházi környezetben játszódó vígjátéka, a *Mi férfiak* Majláth Júlia zenéjével. Shakespeare-sorozatunkat a *II. Richard* szerves folytatásával, a *IV. Henrichkel* kívánjuk folytatni. Hosszú évek óta nem szerepelt színpadunkon Csehov, akit a *Manó* című komédia ősbemutatójával szólaltatunk meg. Az új magyar irodalmat Végh Antal *Égi táncosok* című színházunk számára írt drámája képviseli. A mai külföldi drámairodalomból Max Frisch vígjátékát játsszuk el, melynek már a címe is rendkívül érdekes: *Don Juan, avagy a Geometria szerelmese*”.

A gazdag tervek további részletei: a nyári gyulai várszínházi program mellett jövőre újra tervezik a békéscsabai színházi napok megrendezését, ahol a jogoszláv és román vendégek mellett szlovák színház fellépésére is sor kerülhet. A színház külföldi útjai is bővülnek, romániai és jogoszláviai vendégjátékok mellett Szlovákiába is ellátogatnak. A jövő közönségére két gyermekdarab-bemutatóval gondol a csabai színház. Megkezdik egy stúdiószínházi program kidolgozását és megvalósításához alkalmas színházterem átépítését.

Békéscsabán is lezajlottak már az első bemutatók, a *Buborékok*, a *Mi férfiak*, s kedvező fogadtatással jól kezdődött az évad a *Jókai Színházban*.

A *gyúri Kisfaludy Színház* szezonja

a klasszikusok jegyében indult. Első bemutatjuk Szophoklész *Antigonéja* volt, melyet korábban a *Soproni Nyár* rendezvény-sorozat keretében a fertőrákosi kőbányában kialakított színpadon már játszottak. A szabadtéri színpadok és nyári kulturális rendezvények sorában ez a produkció országos vsszhangot keltett és elismerő kritikákat kapott. A színházba beköltöztetett Antigoné mit sem veszített az eredeti bemutató sajátos miliójének hangulatából és nagy sikert aratott a gyúri közönség előtt. A címszeret Balogh Emese alakította — a kritikák tanúsága szerint — kitűnően. Másik idei újdonságukban ugyancsak ő játssza a női főszerepet — Ziliát Heltay Jenő *Néma Leventéjében*. A két prózát klasszikus operett követi Győrben, a nálunk is nagy sikerrel játszott Strauss-operett, a *Mesél a bécsi erdő*. A keringőkirály életéről szóló vidámság meghódította a Rába-parti város közönségét is: nagy sikerrel játsszák.

Az előző számunkban ismertetett szezonkezdesi beszámoló óta újabb hírek érkeztek néhány vidéki színházról. Olvasóink érdeklődésére tarthat számot a szegedi és debreceni színházvezetésben történt személyi változás, illetve személycsere. *Giricz Máttyás*, a Csokonai Színház volt főrendezője, — aki vendégként nálunk a János vitéz rendezte — lett az új szegedi igazgató, *Lendvay Ferenc* pedig főrendezőnek ment helyébe Debrecenbe.

A szegedi Nemzeti Színház két új bemutatójának egyébként ugyancsak van egri- miskolci vonatkozása: három volt színésznőnk játszik főszerepet a legfrissebb szegedi produkciókban, Jules Fejffel: *Apró-cseprő gyilkosságok* című szatírájában *Margittay Agi*, Huszka *Gül babájában* pedig *Horváth Eszter* és *Szabady József* a siker fő részesei.

Debrecenben a 70 éves Németh Lászlónak szóló tiszteletelőadás jegyében mutatták be *Erzsébet-nap* című színművét. Ez a darab, amely a két világháború között játszódik, s egy módos parasztcsalád belső szét hullását ábrázolja, első ízben kerül színpadra.

Érdekesen, színesen indul a vidéki színházak új szezonja. Kíváncsian várjuk a folytatást.

— Olvastad? Y. művésznőt nagyon dicséri a kritika!

— Kritika? Röhögőnöm kell! Van itt egyáltalán kritika. Csevegések vannak öregek, csevegések. Pedig mi kellene? Belemenni totálisan a struktúrába. Világos. S mit gondolsz, hogy megy az a dicséret? Szólnak innen, szólnak onnan: támogassátok, pályakezdő még... Irjatok róla valami szepet: nemsokára nyugdíjba megy, és így tovább. Mintha nekünk nem volna szemünk. Igaz, hogy ha jól megnézem ezt a műsortervet, hát elbágyadok. Színház happening nélkül? Ez a magyar vidék átka. A nézőt fel kell hergelni, megbotránkoztatni, összehátolni, hogy érezze mi az a

HAPPENING (lélektani dráma)

színház. Nemsok az, hogy felöltözünk szépen, aztán szól a zene és cukorkát szopogatunk a plüss székken. Képzeld el: kellemes meleg van, a vasfürgöny csak most ment föl, a testben, lélekben elutnyult közönség lustán szemléli a reklámokat. Ekkor engedem el a fehér egereket!

— Mi a csodát csinálsz?
— Hát nem érted — happening! A fehér egér az most csak szimbólum, a happening a lényeg. Ami persze lehet egér is, esetleg kigyó vagy sündisznó. De a véres hús a legjobb...
— Ne hülyéskedj, már rosszul vagyok.

— Ez az, ez az. Happening nélkül nincs színház. Viszolyogjatok, gyötrődjétek emberek!

— De miért?

— Mert akkor figyelni fogtok. Jobban figyel majd a kritikus is. Nem írhat közhelyeket, mert nem lesznek közhelyek. Csak a valóság, illetve annak egy sajátos vetülete, melyet, ha bensőnk rezdüléseivel öszszetűnk, születik majd meg...

— A fehér egér?

— Nem! A Nagy Szintézis. Ami persze lehet éppen fehér egér is. Mert például mi vagyok én?

— Hülye vagy! (Nagy pofont ken le az „esztétának.”)
— Mi volt ez?
— Happening!

Történetek színház-közelben

Írta: Kendeffy Gyula

Várhegyi Márta a hőse e sztorinak. Egy ifjúsági klubban mutattuk be komolyzenei műsorunkat, s előadás végén szeretettel invitáltak minket: igyunk meg egy kávét, s beszéljünk. Természetesen maradtunk. Nos, idősebb részvevője is volt az előadásnak, egy helybeli jogtanácsos személyében, akinek rendkívüli tájékozottságánál csak tudálékossága volt nagyobb. A legnagyobb élő zenészekről per-tu nyilatkozott, s mikor elmesélt egy történetet valakiről, akit csak mint „Zoli” emlegetett, kiderült, hogy a nagy mesterről, Kodályról beszélt. De „Lali” volt Bárdos Lajos és „Jani” Ferencsik János is...

Mikor elköszöntünk, Várhegyi Márta megkérdezte: Mit üzen a Gyurinak? Mi csak mosolyogtunk, mert Behár karnagy úrra gondoltunk, de amikor a kitűnő jogász megkérdezte: „melyik Gyurinak?” — kitört a nevetésünk. Várhegyi Márta ugyanis így válaszolt: Hát a Gershwinnek...

Nemrég fellépési kérelmet adtunk be a színház titkárságához, mely szerint operettműsort kívánunk adni Putnokon. A fellépők: Várhegyi Márta, Varga Gyula, Kalmár Péter karnagy és e sorok írója. A kéréslapon fel kell tüntetni a részletes műsort is.

Alig lépek ki a titkárságról, máris visszahúz llike, bájos művészeti titkárnőnk, aki a színészegetetés rendkívül nehéz és bonyolult munkáját végzi — kitűnően —, s ekként aggodalmaskodik: Baj van, Gyuszi! Aznap este Ábrahám Pistának próbája van. Nem tudom egyeztetni.

Meglepődtem. — Hát majd el-kérjük — mondtam, de aztán gondolkodóba estem. Ábrahám Pistával van és lesz néhány közös fellépésünk, de ez alkalommal róla nem volt szó.

Mindketten tüzetesen vizsgálni kezdtük a papírlapot: „Varga konferál, Kalmár kísér, Várhegyi, Kendeffy Ábrahám-operetteket énekel.” Hol itt a baj? Aztán másodpercek múltán egyszerre tört ki belőlünk a nevetés: a színésznevekre koncentráló llike szeme ugyanis nem vette észre Ábrahám neve után a kötőjelet, s a kitűnő operettszerzőt, Ábrahám Pált is a színészek közé sorolta.

Nem egyszeri élmény

Színházunk életében nemcsak új szint jelentett a november 6-án este rendezett díszelőadás — melyről mind a sajtó, mind a nagyközönség elismeréssel szólt — hanem a színház művészeti vezetői számára is hasznos tanulság szolgált. Felfedeztük, vagy inkább újra felfedeztük erőnket. A színház „üzemszerű” működése közben — mikor mindig egy-egy produkció sikere érdekében kell művészeinket mozgósítani —

Györfvály János), akiket pódiumművészként nemcsak a város, hanem a megyeközönsége is jól ismer.

A november 6-i díszelőadás rendezője, Jurka László és zenei vezetője, Kalmár Péter, az elmondottakat figyelembe véve nemcsak arra törekedett, hogy hosszas, fáradságos munkával egyszeri élményt nyújtson. Művészeti vezetőink és az együttes tagjai versben, prózában, zenében, táncban egyaránt azt akarták bizo-

bizony rendkívül jó dolog egy ilyen műsor, mely nemcsak új oldalukról mutatja be a társulat tagjait, hanem az együttes-teremtő munkának is jelentős segítője. Manapság rendkívül sokat vitatkoznak a szakemberek a korszerű színjátszásról, illetve a pódiumművészetről. Egy bizonyos: a vidéken élő színészeknek — akik a közvetlen tudatformálás agitatív munkáját is vállalják — pódiumon is élményt keltő produkciót kell nyújtaniuk: prózában, lírában, énekben. A magyar költészet, a szép szó terjesztésének színházunkban is van jó néhány szószólója. (Zoltán Sára,

nyítani (és ez a vártnál jobban sikerült!), hogy hogyan lehet különböző műfajok szerencsés dramaturgiai ötvözetével egységes mondanivalójú és stílusú előadást produkálni.

Az előadás számos novuma közül talán a legfigyelemre méltóbb a tánckar szereplése volt. Őszintén be kell vallanunk, hogy ambíciós, és többségükben jól felkészült táncosaink az utóbbi időben nem kaptak technikai készségüknek, vágyaiknak megfelelő művészi feladatot. Ugy érezzük, hogy némely operett-koreográfiát is joggal kifogásolt a kritika. Azért volt most a közönség számára és

számunkra is jóleső meglepetés az a két kompozíció (Párizs lángjai, Poloveci táncok), mely Bodrogi Zoltán koreográfiájaként került színre. Meggyőződésünk, hogy tánckarunk alkalmas igényes művészi feladatok végrehajtására, a jövőben tehát mindenképpen arra kell törekedni, hogy bemutatóinkon „főszerepet” kaphasson az együttes.

Ugyancsak kellemes meglepetésként hatott Csorba Ilona és Molnár Anna fellépése, akiknek a jövőben már nem lesz szükséges a színház művészeti vezetői előtt felkészültségüket bizonygatni.

Igazgatóságunknak régi terve, hogy sokszínű — több műfajú — népszínházat hozzon létre. A játékszíni bemutatók és a karbaré-próbálkozások után talán hasznos lenne évenként néhány igényes (értadatok végrehajtására, a jövőben tehát mindenképpen arra kell törekedni, hogy bemutatóinkon „főszerepet” kaphasson az együttes. Talán nem kell külön bizonyítani, hogy egy-egy ilyen előadás milyen hasznos fóruma lehetne a művészeti ismeretterjesztésnek (városunk közönsége legfeljebb csak filmen, vagy tv-ben lát önálló balettet) és az ízlésnevelésnek.

Januári előzetes

Zenés vígjáték lesz az új év első bemutatója. Mint arról előző számunkban tájékoztattuk kedves nézőinket, már hetekkel ezelőtt elkezdődtek a próbák Hege-dűs László rendező vezetésével a Luftballonból. Abay—Bágya—Kalmár zenés játékát január 7-én mutatjuk be Miskolcon, ahol tehát az év első hónapja a zenés vígjáték jegyében telik el, hiszen a január másik műsordarabja a Svejtk.

Próza vígjáték bemutatójára kerül sor a hónap végén. Méhes György: Noé bárkája című satirikus komédiája kerül közönségünk elé magyarországi ősbemutatóként. A szerzőt — úgy hisszük — nem kell nézőinknek bemutatni, hiszen két évvel ezelőtt játszott 33 névtelen levél című darabja mindkét városban, valamint a tv-nézők százezrei előtt sikert aratott. A Noé bárkája satíra, a vízőzön idejéből, de mai ruhákban, mai problémákról. Ízelítőül talán elég néhány név a szereplőtárol: Noé, a felesége, Noémi, sógornői: Virginia és Orgia, a főhatalmasságok: Góg, Magóg és Demagóg, Fridolin, a fodrász. Játszanak még rajtuk kívül felhő és hullámok is ebben az anakronizmusokkal teli, komoly dolgokról szóló mulatságos vígjátékban. A darab rendezője: Orosz György. Bemutató a Miskolci Nemzeti Színházban január 28-án.

A Gárdonyi Géza Színház játérendjére két új előadás címe kerül ebben a hónapban: Shakespeare: Macbeth-je és Kálmán Imre: Cirkuszhercegnő című nagyoperettje.

Miskolci stúdiószínpadunkon egy régen várt, izgalmas színpadi alkotás próbái kezdődnek meg januárban. Ugo Betti: Büntény a Kecskeszígen című pszichológiai drámáját Sallós Gábor rendezésében láthatja a Játékszín különleges színházi élményre váró közönsége.

TARKA Oldal

Szemtől szembe a közönséggel.

Az elmúlt hónapban több alkalommal került sor művészeink és közönségünk személyes találkozásaira. Legjelentősebb ezek közül az a gyárlátogatás, amelyet az egyik legnagyobb miskolc-diósgyőri nagyüzem, a DIGÉP vezetőinek meghívására tett Sallós Gábor igazgatóval az élen néhány vezető vésztünk. Találkoztak a nagyüzem dolgozóival, szocialista brigádokkal, kulturmunkásokkal, a gyár megtekintése, majd az azt követő beszélgetés, ismerkedés élményeiről művészeink beszéltek kollégáinknak is. Azóta is beszédtema a színházban, és reméljük a DIGÉP-ben is a közönség—színház kapcsolatának fejlesztését előbbre vivő batráti találkozó.

A Félkegyelmű sikerét, széles körű visszhangját mi sem bizonyítja jobban, mint hogy novemberben két alkalommal is anekdotát szerveztek előadásukból. Jurka László, a darab rendezője, Markaly Gábor és több művész látogatott el a Petőfi kollégiumba, valamint a 114. számú MűM. Intézetbe és beszélgettek el hosszasan a darabról, előadásról és Dosztojevskijről, akinek 150. születési évfordulóját éppen azokban a napokban ünnepelték meg világszerte.

Hangjáték — miskolci színészekkel.

A Magyar Rádió régóta vajdó kérdés megoldására tette meg az első lépést, amikor kizárólag színházunk művészeivel vett fel egy közel egyórás hangjátékot. Déry Éva, a rádió rendezője néhány napig Miskolcon próbálta a darabot, majd Budapesten vetették hangszalagra. A *szabadság csillaga* című Krúdykisregényből készült rádiójátékot. A főszerepekben Füzessy Ottót, Ábrahám Istvánt, Csapó Jánost, Markaly Gábert és Péva Ipolyt hallhatják majd a rádióhallgatók a decemberi adásban.

Toronyóra — villanymotorttal.

November 7-e óta újra jár a színház toronyórája! Négy évig állott, porosodott a város fölé magasodó karcosú torony díszé, mintegy az ismert slágert jelképezve: „Megáll az idő”. Pedig hát nem az idő állt meg, csak az öreg szerkezet. Nem is csoda, hiszen 1883-ban készült, sok vihart átvészelt. Most végre újra jár, s ez elsősorban a Vimelux „Lendület” brigádjának köszönhető. Ők javították ki társadalmi munkában, szabadidőt, pihenőnapokat feláldozva. A hiányzó fogaskerekeket a gépipari technikum tanműhelye segítségével készítették el, a felhúzószerveket pedig villanymotort szereltek, automata vezérlő berendezéssel.

Ajándékműsor — öregeknek.

„Árva a ház, nincs kacagás” — éneklő Tschöll papa és Tschöll mama a Három a kislányban, amikor gyermekeik eljegyzése után magukra maradnak. A miskolci szociális otthon lakói bizonyára mindannyian átélték ezt az érzést. Szerencsére gyönyörűen rendezett, kényelmes otthonukban ez a fájó magányérzet már inkább csak emlék, hiszen mindenük megvan, ami a csendes naplemente idejét bearanyozza. Legfőbb szórakozásuk a rádió, a televízió. Néhányan színházba is járnak, de sokan hiányolják az élő művészettel való közvetlen találkozást. Éppen ezért vettek el hozzájuk örömmel a szép szó, és az áradó muzsika ajándékát színészbrigádunk, Fehér Tibor, Csorba Ilona, Molnár Anna, Kendeff Gyula és Kalmár Péter színes műsorral köszöntötték az öregek napján az otthon lakóit, köztük nyugdíjasunkat, Vighnéit, aki évtizedekig nézőtéri jegyszédőnk volt.

Betegségek — beugrások.

Az őszi influenzajárvány nem kímélte meg színészeinket sem, jöllehet első között kaptak védőoltást színházunk dolgozói. Sajnos, még előadások is elmaradtak. A Bolond lány három egri és három tájéleadását kellett elhalasztani a címszereplő megbetegedése miatt. A november 11-i egri előadást bravúros beugrással még megmentette Máthé Éva, aki Máthé Eta szerepét játszotta el egyetlen próbával. Azonban már ezen az estén betegen lépett színpadra a címszereplő Sóos Edit. Az ő közel 50 oldalas szerepét nem lehetett egyik napról a másikra megtanulni, ez tette szükségessé az előadások elhagyását. Egyhetes próbával, abszolút technikai és művészi felkészültséggel Péva Iboyla vette át november 21-én Josefa szerepét és játssza azóta is nagy sikerrel. A Bolond lány egyébként decemberben visszatér Miskolcra, játérenden marad még néhány hétig.

Mit olvasott? Min nevetett? Mit főzött?

Kanalas László:

Kár, hogy a Színházi Estéknek ez az állandó rovata nincsen illusztrálva, mert érdekes és kifejező képet csinálhatott volna a cikk elejére egy ügyes fotóriporter. Főzés közben olvastam el ugyanis egy délelőtti Rátányi Róbert nemrég megjelent könyvét és jókat nevettem rajta. Ne tessék csodálkozni! Igen, főzni is szoktam, nemcsak olvasni, sőt szeretek és állítolag tudok is. Amikor feleségemnek próbája van délelőtti, nekem pedig nincs, magam állok a gáztűzhely elé.

A könyv címe: Ne vegyék komolyan! A kitűnő komikus már bevezetőben megcsillantja humorát, amikor így mentegetőzik: „Feltett szándékom volt írásmot komoly mondanivaló szolgáltatába állítani. De aztán úgy éreztem, hogy helyesebb, ha ez alkalommal is inkább mosolygatókat, mint elgondolkoztatókat. Azért nem sértődöm meg, ha elgondolkoznak néha azon, amin mosolygottak!”

Frappáns színésztörténetek, találó megfigyelések, okos útibeszámolók, árnyalt hangú riportok, önirónikus mesék az író életéből — ez Rátányi Róbert könyve. Világa a Nagymező utcai Operettszínház, a hollywoodi Disneyland, a Las Vegas-i mulatók, a New York-i nyüzsgő színházi élet, a Kinai Színház, a pesti Fészek Klub; „hősei” híres színészek a világ minden tájáról; módszere a csipős humor. Tulajdonképpen anekdotagyűjtemény Rátányi könyve, első részében a vele megestett történeteket találja olvasóinak, második felében pedig az utóbbi negyedszázad legérdekesebb pesti színésztörténeteit gyűjti csokorba. Ezekben különösen jól derültem, s ízelítőül hadd álljon itt néhány anekdota — a Madách Színház tájáról.

A Madách Színház társalgójában nagy vita folyik a hazudozás káros következményeiről. A vita egyik résztvevője — az ifjú színész — büszkén kijelenti:

— En egész életemben háromszor hazudtam!

Mensáros László szeliden megkérdi:

— Ez a negyedik?

Psota Irén próbáról jövet, a Madách Színház előtt észreveszi, hogy egy kislíu ránkötja egy daxli farkát. A kutya fájdalmasan nyúszik. Psota — nagy állapotbarát — nyombat beavatkozik.

— Miért húzod ennek a szegény kiskutyának a

farkát? Magabiztosan válaszol a kislíu: — Ó húzza! En csak fogom.

Pécsi Sándor Kitty nevű drótszörű foxijának Bécsben akar télkabátot venni. Betér a Grabenen egy kutyahalmikát árusító szaküzletbe és rámutat egy sötétzürke kabátára. — Mibe kerül? A kereskedő szemrebbenés nélkül válaszol: — Nyolcvan Schilling! Pécsi a meglehetősen borsos összeg hallatára nagyot sóhajt. Majd rámutat egy kockás mintájú anyagra. — Es ez? A kereskedő bocsánatkéren mosolyog. — Ez...? Két sóhajtás, uram...

Garas Dezső meséli a Fészekben. — Újabb minden éjjel furcsa módon ugyanazt álmodom. Egy kapu előtt állok, a kapura egy szó van felírva, én nyomom, nyomom a kaput és nem tudom kinyitni... Egy hallgatója a fejét csóválja. — Ez csakugyan fura álom... És nem emlékszel, mi van a kapura írva?

Garas faarccal: — Húzni!

A humort kedvelő olvasóknak ösztintén ajánlhatom Rátányi Róbert könyvét, a főzkanálhoz kényeszerűl férj-társaknak pedig az alábbi egyszerűen elkészíthető ételreceptet.

Alufóliás flekken: Jókora tepsit, vagy tűzálló tálat kibélelünk alufóliával, ügyelve arra, hogy a lapok jól simuljanak egymáshoz, nehogy sűtés közben a hús leve kifolyjék. Az így kibélelt tálat aljára egy réteg, nagyon vékonyra szelt füstöltzalonnát terítünk; erre (félíg egymásra fektetett) hússzeletek kerülnek (legjobb a sertéskaraj, és a marhavesepcsénye váltogatva), közéjük mindig 1—2 kárika nyers vörshagymát rakunk, hogy kellő ízt adjon a pecsenyének. A húst célszerű nemcsak besózni, de törőttborssal is bedörzsölni, esetleg mustárral vékonyan megkenni. A hússzeleteket nyers, karikára vágott burgonyával fedjük le, majd az egészet beborítjuk szintén vékonyra vágott füstölt zalonnával. Gondosan becsomagoljuk az alufóliába, nehogy ize-zamata sűtés közben ellanjon, majd a sűtőbe téve — anélkül, hogy kibontanánk — a tálat nagyságától függően, másfél-két órát sűtjük. Ha gázsűtőben a lángot szabályozni tudjuk, alsó lángon sűsűk, csak az utolsó negyedórában kapcsoljuk át felső lángra. Tálalásnál széthajtogatjuk a fóliát és az ételt a tepsiben, vagy tűzálló edényben adjuk asztalra.

★ A MISKOLCI NEMZETI SZÍNHÁZ ÉS AZ EGRI GÁRDONYI GÉZA SZÍNHÁZ MŰSORISMERTETŐINEK MELLÉKLETE ★
Szerkeszti: Siklósi László. Szerkesztőség: Miskolci Nemzeti Színház Titkársága. Kiadja a Borsod megyei Lapkiadó Vállalat

Felelős kiadó: Wirth Lajos. Kiadóhivatal: Miskolc, Bajcsy-Zsilinszky utca 15.

Ára 1 forint. Készült a Borsodi Nyomdában — 71 — 9827 — 5000 példány — Felelős vezető: Szemes István